

Prosjektrapport:

”Politikk på nett”

Styringsgruppas innstilling – november 2008

1. Innledning

Gjennom prosjektet "Politikk på nett" har kommunestyret initiert et prosjekt som skal se på hvordan den politiske saksbehandlingen og de politiske arbeidsprosessene kan forbedres og effektiviseres.

I saksutredningen knyttet til prosjektet defineres følgende effektmål:

1. Mesteparten av dialogen mellom folkevalgte i Kongsvinger mellom møtene skjer digitalt
2. Mesteparten av dialogen mellom folkevalgte og innbyggerne skjer digitalt
3. Utsending av saker til folkevalgte organer skjer som hovedregel digitalt
4. I Kongsvinger skal enklere saker kunne behandles politisk gjennom såkalte "fjernmøter" jfr. kl. § 30,3
5. Presse, innbyggere og andre skal kunne følge saksgangen og ha tilgang til saksdokumentene løpende via Kongsvinger kommunens web-portal.
6. Kongsvinger tilfredsstillende alle krav som norge.no setter til nettbasert dialog og tilgang til politiske saksdokumenter
7. For alle som ikke ønsker digital dialog, dokumenter osv. skal ordinære manuelle løsninger forefinnes

Med utgangspunkt i bestilling (effektmålene) har prosjektet jobbet med følgende:

1. Tilgjengeliggjøring av politisk saksinformasjon og annen offentlig informasjon på nett.
2. Beskrivelse og vurdering av tre modeller for effektivisering / forbedring av den politisk saksbehandling.
3. Synliggjort og vurdert innføring av digitale dialogarenaer, til bruk mellom politikere (og mellom politikere og administrasjon)
4. Kartlagt ulike demokrati-, debatt- og dialogarenaer – Hva finnes og hva er erfaringene, og ut i fra det kommet med en anbefaling på hva Kongsvinger kommune bør satse på.
5. Prosjektet har også drøftet fordeler og ulemper ved en samorganisering av politisk sekretariat, dokumentcenter og servicetorg. Dette vil bli tatt med som innspill til en videre administrativ prosess

2. Styringsgruppens innstilling

1. Arbeidet med å forenkle og tilgjengeliggjøre politisk saksinformasjon på Kongsvinger kommunes portal igangsettes (herunder integrasjon mellom kommunens portal og Acos-websak, og etablering av "politiker-plattform" på kommunens portal). Mål om ferdigstilling i februar 2009. Det anbefales at styringsgruppen til Politikk på nett, samt politisk ledergruppe blir høringsinstanser i forhold til endelig løsning
2. Styringsgruppen anbefaler modell 2 – Full elektronisk politisk saksbehandling. Dette forutsetter at det er politisk vilje til full digitalisering slik at modellen ikke vannes ut. Mål om realisering av løsningen: August 2009.
3. Det etableres foreløpig ingen politiske digitale dialogforum. Fronter LMS skal prøves ut grundig i skole / barnehage først, og det kan vurderes implementert i forhold til politisk arbeid i 2010.
4. Arbeidet med å innføring av foreslåtte demokrati og dialogkanaler igangsettes (Herunder: digital spørretime, nettpat med ordfører, nyhetsbrev og videooverføring av kommunestyremøter. I tillegg jobbes det med å etablere en avtale med Glåmdalen om debattforum)

3. Tilgjengeliggjøring av politisk informasjon / saksinformasjon

Et viktig mål for prosjektet har vært å tilgjengeliggjøre politisk informasjon og annen offentlig korrespondanse på nettet. Formelt sett er dette nå ivarettatt. Fra den 15. oktober er det tilrettelagt slik at alle offentlige dokumenter kan tilgjengeliggjøres via Acos Innsyn, som er linket opp til www.kongsvinger.kommune.no.

Prosjektet vurderer imidlertid ikke tilgjengeligheten som god nok. Det begrunnes med at det kreves mange "klikk" for å finne frem til de politiske saksdokumentene. I tillegg er det en utfordring at en må fra kommunens portal, inn i Acos Innsyn for å hente ut politiske saksdokumenter. Grensesnittene i Acos Innsyn er heller ikke lett forståelig for alle.

På bakgrunn av dette anbefaler prosjektet at Kongsvinger kommunes internettside integrerer informasjon fra Acos websak. Med dette grepet vil saksinformasjon kunne synliggjøres i kommunens portal, på den måten vi ønsker å synliggjøre denne.

Drammen har gjort denne tilretteleggingen. Eksemplene fra Drammen kommune viser hvordan dette vil kunne se ut i Kongsvinger kommunes internettportal:

Overordnet politikkside

The screenshot shows the website for 'Politiker Drammen kommune' in a Windows Internet Explorer browser. The address bar contains 'http://politiker.drammen.kommune.no/'. The page layout includes a header with the municipality logo and name, a navigation menu on the left, a main content area with news items, and a right sidebar with contact information and resources. The news items are:

- Siste nytt:**
 - Saksdokumenter til møte i byjubileumskomiteen 18. november er nå lagt ut** (13.11.2008) [Mer...]
 - Saksdokumenter til møte i Partsammensatt samarbeidsutvalg 17. november er nå lagt ut** (11.11.2008) [Mer...]
 - Saksdokumenter til møte i formannskapet 18. november og bystyret 25. november er nå lagt ut** (10.11.2008) [Mer...]
 - Saksdokumentene til møte i bystyrekomiteene 11. november er nå lagt ut** (04.11.2008) [Mer...]
- Endringer i formannskapets møter** (29.10.2008) [Mer...]
- 2. tertialrapport 2008 - Bystyrets møte 28. oktober.** (24.10.2008) [Mer...]

The right sidebar contains sections for 'Kontakt oss', 'Om nettstedet', 'Kart', 'Lytt til teksten', 'English', 'DIVERSE NETTRESSURSER', and 'AKTUELT'.

Oversikt over politiske saker pr utvalg

The screenshot shows a web browser window displaying the website for 'Politisk saker - Politiker Drammen kommune'. The browser's address bar shows the URL: <http://politiker.drammen.kommune.no/buskerud/drammen/drammenpol.nsf/id/2119A0838D45C680C12573D10035201E?Open>. The website header includes the Drammen Kommune logo and the text 'Politikk og lokaldemokrati'. A search bar is present with the text 'Søk'. The main content area is titled 'Politisk saker' and lists several committees and council meetings, including 'Administrasjonsutvalget', 'Byvibileumskomite', and 'Bystyret' with dates like '25.11.2008 Bystyret' and '28.10.2008 Bystyret'. A sidebar on the left contains a navigation menu with categories like 'Forside politikk', 'Politisk styring', and 'Demokratisk medvirkning'. The browser's taskbar at the bottom shows the Start button and several open applications.

I tillegg til å integrere Acos websak og Kongsvinger kommunes portal mener prosjektet det er viktig å knytte vedlegg og tidligere saksinformasjon (så langt det er mulig) elektronisk til den enkelte sak.

For å forenkle tilgangen til, og å systematisere politisk informasjon og dialogkanaler, foreslår prosjektgruppen at det skal etableres en "politiker-portal". Denne portalen skal fungere som en arbeidsplattform for politikerne i Kongsvinger kommune, i tillegg til at den skal samle all offentlig politisk informasjon. Portalen skal bygges inn i kommunens internett som en ekstrasnettløsning. Skissemessig så vil en "politiker-portal" se slik ut:

KK-web		Pålogging
<p>Åpen for alle: Pol. meny (som i dag) + presentasjoner gitt til utvalg/styrer + politiker-profiler</p> <p>Avhengig av påmelding:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Min e-post • Voteringssystem • Support / veiledning • Linker • Wordversjon av saksdokument • Spørsmål / svar 	<p>Åpen for alle: Politisk saksinformasjon (for eksempel opplisting av råd og utvalg med link til møteplan / saker / vedlegg / protokoller m.v.)</p>	<p>Avh. av pålogging? Meldingsfelt / nyheter</p> <p>E-postlister (parti, formannskap, kommunestyre etc.)</p>

Det vil si at man lager en side hvor man samler all åpen politisk informasjon, tilsvarende som på hjemmesiden i dag (<http://www.kongsvinger.kommune.no/no/Artikler/Politikk/>), men hvor man i tillegg legger opp til en innlogging hvor politikerne via denne får tilgang til et lukket område med e-post, eventuelt elektronisk viteringssystem (når det kommer) m.v.

Det bør i tilknytning til dette utarbeides egne e-post adresser til alle politikere (ola.politiker@kongsvinger.kommune.no). Dette vil både forenkle informasjonsformidling / dialog mellom politikere og innbyggere, i tillegg til at det vil tydeliggjøre politiker-rollen når man kommuniserer via e-post.

4. Effektivisering og forbedring av den politiske saksbehandlingen

Prosjektet vil nedenfor skissere og konsekvensvurdere 3 modeller for effektivisering av den politiske saksbehandlingen. Hver av modellene kan vurderes ut i fra to dimensjoner:

1. Mål om forenkling og forbedring av den politiske saksbehandlingen
2. Økonomisk effektivisering

Mens forståelsen av økonomisk effektivisering er absolutt i den forstand at det handler om kroner og øre spart, så vil det være en vurderingssak hva som er "forenkling og forbedring". Hvilke av de tre modellene som velges vil både være avhengig av i hvilken grad man fokuserer på den økonomiske dimensjonen og hva man vurderer som forenkling og forbedring.

Modell 1: Kutt i antallet utsendte saksdokumenter / vedlegg

For å redusere mengden av sakspapir som sendes ut til de politiske møtene har rådmannen bedt politisk sekretariat om å utarbeide et forslag i forhold til dette. Til hvert politisk møte har det blitt sendt ut sakspapirer med vedlegg til alle medlemmer, varamedlemmer, politiske gruppeledere, administrasjonen, enhetsledere, presse og ulike samarbeidspartnere.

Med utgangspunkt i denne bestillingen har politisk sekretariat laget forslag til hvem som skal få og ikke skal få tilsendt politiske dokumenter på papir til komitèer og utvalg. Forslaget går ut på kun å sende saksdokumenter + vedlegg i papir til faste medlemmer og første varamedlem for hvert parti i kommunestyret. For komitèer og utvalg, sendes saksdokumenter til faste medlemmer samt første varamedlem i de politiske koalisjonsgruppene. Med utgangspunkt i dette forslaget vil en kunne redusere mengden utsendte dokumenter med 50- 60 %. Det innebærer samtidig at øvrige varamedlemmer, administrasjon, presse, gruppeledere og andre interesserte må hente ut dokumentene på nettet.

Modell 1 handler om å vedta og effektivere det forslaget til papirkutt-liste som er utarbeidet av politisk sekretariat (jfr vedlegg 1).

Vurdering – hva skal til for å lykkes med modellen?

- Politisk ledelse / rådmann må være tydelig på hvem som skal få dokumenter tilsendt og ikke (vedlagt liste må vedtas) – og de må stå for det. Bli det for mange unntak og avvik så vil modellen skli ut og man er tilbake til dagens løsning.
- Den politiske informasjonen må tilgjengeliggjøres slik som beskrevet under hovedavsnitt 2 (Tilgjengeliggjøring av politisk informasjon / saksinformasjon) Herunder: integrering mellom Acos Websak og

Kongsvinger kommunes portal, etablering av en politikk-portal og elektronisk knytting av vedlegg og tidligere dokumentasjon til saker

- Det må gis tilbud til alle som tidligere har fått tilsendt papirdokumenter om opplæring i forhold til å hente ut saksinformasjon via kommunens portal.

Effekter av modellen

- Man vil årlig spare ca 90.000 nkr på å redusere kopiering og porto med 50 %. I en kommunestyreperiode vil besparelsen være på 360.000 nkr. I tillegg vil man også "spare" ca 20 dagsverk pr år ved at man må kopiere og sorterer 50 % mindre papirdokumenter. Deler av de sparte dagsverkene bør benyttes til å forbedre kvaliteten på den elektroniske informasjonen.
- Fleksibiliteten ved dagens saksbehandlingsprosedyrer beholdes. Det vil si at modellen muliggjør at saker kan fremmes, klargjøres og ettersendes på kort varsel (man kan selvfølgelig også i modell 1 velge å stramme inn saksbehandlingsrutinene, tilsvarende modell 2)
- Det er liten risiko knyttet til modellen, så lenge man er enige om hvem som skal få tilgang på papirkopierte dokumenter – og hvem som må hente dokumentet via web

Modell 2: Full elektronisk politisk saksbehandling

Drammen kommune har gjennomført et svært vellykket prosjekt, som har resultert i full digitalisering av saksformidling og møtehåndtering. Med utgangspunkt i erfaringer fra Drammen har prosjektet definert en modell for papirløs saksbehandling i Kongsvinger kommune.

Hovedelementer i modellen

- Alle medlemmer av kommunestyret + et begrenset antall varamedlemmer utstyres med bærbar pc.
- Ingen medlemmer til styret / råd / utvalg eller andre får tilsendt trykte dokumenter.
- Alle politikere får tilgang til de administrativt ferdigbehandlede saksdokumentene, knyttet til et møte, når det legges ut på kommunens hjemmeside.
- Dokumentet legges ut på et forhåndsdefinert tidspunkt. De ulike styre- / råd- / utvalgsmedlemmene vet når saker til sine møter er tilgjengelige på nettet og de leser dem direkte fra internett. Drammen legger ut alle komiteesaker og formannskapssaker en uke før møte og kommunestyresaker 2 uker før.
- For de medlemmene som har behov for å laste ned dokumenter på egen pc eller som ønsker å skrive kommentarer inn i sakene, legges saksdokumenter tilgjengelig i en word-versjon. Denne kan lastes ned og notater kan skrives rett inn i dokumentet (benyttes av 2-3 kommunestyremedlemmer i Drammen)
- "Ettersendelse" av saker / dokumenter (det vil si at de legges ut på nettet etter den avtalte fristen) skal kun skje unntaksvis. Hvis et dokument legges ut etter fristen varsles de som skal ha dokumentet via sms.
- I forbindelse med det aktuelle møte kobler styre/utvalgsmedlemmene seg til kommunens trådløse nettverk og henter opp sakene som skal behandles direkte fra kommunens hjemmeside.
- Som en videreutvikling av dette systemet kan man både etablere elektronisk avstemming og elektronisk taletidsstyring.

Vurdering – hva skal til for å lykkes med modellen?

- En første og viktigste forutsetning for å lykkes med modellen er at den politiske ledelsen ønsker papirløs saksbehandling. I Drammen har dette vært en avgjørende suksessfaktor. Flere ganger har utfordringer i innføringsfasen ført til krav om å legge prosjektet dødt, men ufravikelige krav fra politisk ledelse om at papirløs saksbehandling skal innføres har bidratt til realisering av suksessen.
- Teknologisk krever modellen få investeringer utover bærbare PC'er til kommunestyret + et begrenset antall varamedlemmer. Denne investeringen vil ikke overstige den summen som i dag benyttes til porto og papir (regnestykke vises nedenfor).
- Den politiske informasjonen må tilgjengeliggjøres slik som beskrevet under hovedavsnitt 2 (Tilgjengeliggjøring av politisk informasjon / saksinformasjon). Herunder: integrering mellom Acos Websak og kommunens portal, etablering av en politikk-portal og elektronisk knytting av vedlegg og tidligere dokumentasjon til saker
- Det må skje en endring av administrasjonens saksbehandlingsrutiner. Saksdokumenter må ferdigstilles for publisering fra administrativ ledelse i henhold til vedtatte frister. Deretter skal dokumentene klargjøres for publisering på nett av politisk sekretariat. Det siste er en oppgave Drammen opplevde de bruker mer tid på i dag enn tidligere.
- En forutsetning for å lykkes med modellen er at man gjennomfører målrettet opplæring til alle som skal være "politikker på nett". Dette innebærer både kurs i internett / bruk av kommunens hjemmeside, windows-opplæring (lagring, gjenfinning av dokument), generell IKT-bruk og opplæring i bruk av word. Opplæringen må tilpasses alle ulike kompetansenivåer. Det må også sørges for opplæring for representanter som kommer inn i styrer/råd/utvalg i løpet av en kommunestyreperiode.
- En annen forutsetning for å lykkes er at man har teknisk ekspertise og brukskompetanse tilstede i forbindelse med gjennomføring av møter. Dette gjelder spesielt i en innledningsfase. I Drammen har man også hatt en positiv erfaring med at folkevalgte med god IKT-kompetanse hjelper de som har mindre erfaring. Dette kan også formaliseres (en mentor i hver partigruppe?)
- Det vil være behov for installering av nettverk i politiske "grupperom". I tillegg må møter gjennomføres der det er internetttilgang (tilsvarende antall medlemmer)
- Modellen bryter ikke med noen lovlighetskrav. Imidlertid så forutsetter dette at man legger til rette for alle behov (tekst til tale, stor skrift, opplæring for alle). Det impliserer at man også kan gi medlem tilgang på papirutskrift hvis dette i særskilte situasjoner er påkrevet.
- Man må være forberedt på innkjøringsproblemer.

Effekter av innføring av modellen

Varaordfører i Drammen kommune er klar på at innføring av papirløs saksbehandling har bidratt til effektivisering av politikerrollen og forbedring av arbeidsbetingelsene for alle de folkevalgte i Drammen. Dette begrunnes med:

- Man får som politiker tilgang på politiske dokumenter tidligere enn man gjorde før innføring av modellen.
- Så fremt man følger saksbehandlingsrutinene som beskrives overfor så vil saksgangen oppleves som mer forutsigbar for politikerne enn tidligere, ved at saker sendes ut til faste tidspunkt.
- Når utsendelse av saker blir forsinket, så får politikerne beskjed pr sms når dokumentene er tilgjengelige. Dette gjør at politikerne får tidligere tilgang til dokumenter enn hvis de skulle ettersendes.

- Man har tilgang på dokumentene fra "hele verden" bare man har en nettilkobling. Er man på reise så har man tilgang på dokumentene på lik linje med alle andre. Dokumentene kan også lastes ned hvis man skal til steder uten internetttilknytning.
- Modellen gir også bedre versjonshåndtering da den versjonen som legges ut er den endelige versjonen av dokumentet. Dette gjør det enklere for alle som søker saksinformasjon å finne korrekt saks-informasjon.

I Drammen har fokuset i prosessen vært på effektivisering av politikerrollen. Man har imidlertid som en bieffekt også oppnådd reduserte kostnader.

I prosjektet har vi regnet ut hva effekten vil være av å kutte ut all papirinformasjon?

Utvalg / komitè	Estimert timer brukt på papirbehandling pr år	Papirutgifter estimert pr år	Portoutgifter estimert pr år	Sum utgifter (papir + porto)
Kommunestyre	88 timer	24 122	50 200	74 322
Formannskap	110 timer	18 090	37 200	55 290
Oppv.	33 timer	3 900	5 300	9 200
Velferd	33 timer	2 800	4 500	7 300
Samfunn / næring	22 timer	1 500	Se planutvalg	1 500
Planutvalg	55 timer	15 500	22 900	38 400
Sum	341 timer	65 912	120 100	186 012

Som tabellen viser så vil man årlig spare ca 185.000 nkr på å ha papirløs saksbehandling. I en kommunestyreperiode vil besparelsen være på 740.000 nkr. Som tidligere beskrevet så vil investeringsbehovet tilknyttet papirløs saksbehandling først og fremst være innkjøp av bærbare pc'er. Hvis man går ut fra at i en kommunestyreperiode går til innkjøp av 50 pc'er til ca 7000 kroner pr stykk får man en investering på 350.000. Dette tilsvarer ca halvparten av den summen man sparer i kommunestyreperiode. I tillegg må sannsynligvis kjøpe programvare til 2-3000 pr pc.

I Drammen bytter man ut pc'ene ved hver nye kommunestyreperiode. Dette betyr at besparelsen i modell 2 tilsvarer besparelsen i modell 1.

I tillegg vil man også "spare" ca 45 dagsverk pr år ved at man ikke trenger å kopiere og sortere papirdokumenter. En betydelig del av denne besparelsen vil gå med til tilrettelegging og kvalitetssikring av politiske dokumenter som skal legges ut på web (jfr. erfaringer fra Drammen). I en oppstartsperiode vil man også måtte bruke mer ressurser foran og under møtene for å sikre at elektronikken fungerer.

Modell 3: Frivillig papirløshet

En tredje modell er å innføre pc'er, men å la overgangen til full elektronisk saksbehandling være basert på frivillighet. Utgangen av denne løsningen har to alternativ:

1. De fleste vil velge elektronisk saksbehandling, jfr. modell 2.
2. De fleste velger papir i tillegg til elektronisk tilgjengelige dokumenter, noe som vil føre til en økt kostnaden knyttet til politisk saksbehandling med 740.000 nkr pr kommunestyreperiode.

Det vil si at effekten av modell 3 er svært uforutsigbar, og at den i realiteten kan føre til økte kostnader.

Videre effektivisering av den politiske saksbehandlingen – fase 2

Ved valg av *modell 2* så kan den politiske saksbehandlingen effektiviseres enda mer (dette må skje i en eventuell fase 2):

- Drammen er i ferd med å prøve ut en løsning for Elektronisk votering via pc. Hensikten er at dette både skal bidra til å effektivisere saksbehandlingen ved at stemmene registreres direkte. I tillegg ønsker man gjennom elektronisk votering å bidra til en mer åpen politisk saksbehandling ved at hvem som stemmer hva i hvilke saker registres og offentliggjøres.
- Systemer for elektronisk taletidsstyring er utarbeidet. Med dette systemet gir man hver enkelt partigruppe en definert taletid ut i fra størrelse. På denne måten vil lengden på debattene kunne reduseres og innholdet spisses. I samme system som elektronisk votering og elektronisk taletidsstyring finnes også muligheter for elektronisk tegning på talemåten og innsending av vedtaksforlag.
- Dialog mellom medlemmer i partigrupper under møte foregår i dag via sms og lapper. For å forenkle dialogen i møter kan det etableres chat-løsninger hvor partimedlemmene har dialog med hverandre under saksgangen.
- Større bruk av fjernmøter (jfr. Kl. § 30.3) ved at man via web-cam kommuniserer med de øvrige møtedeltakerne. Alle dagens bærbare pc-er har innebygget web-cam.

5. Digitale dialogarenaer mellom politikere og mellom pol/adm

Digitale dialogarenaer er en måte å forenkle det politiske arbeidet mellom møter. Det vil si at det etableres lukkede digitale fora for politiske drøftinger. Det kan være "rom" til de ulike partigruppene, i forbindelse med prosjekter (ad hoc) og knyttet til de ulike komiteene. Tilgangen til rommet styres slik at det begrenses hvem som har mulighet til å delta i rommet. I rommet kan man ha diskusjoner, lagre / dele arbeidsdokumenter mv.

Kongsvinger kommune har anskaffet Fronter til bruk i skoler og barnehager. Kommunen har imidlertid også mulighet til å utvide bruken av verktøyet, slik at det også kan benyttes i politisk arbeid. Imidlertid så er det slik at verktøyet enda ikke er særlig utprøvd i Kongsvinger, og man har derfor ikke opparbeidet seg særlig brukskompetanse. Prosjektet foreslår derfor at Fronter prøves ut og evalueres på andre arenaer (skole / barnehage), før man eventuelt tar det i bruk i politisk arbeid.

Prosjektgruppen er også usikker på interessen og den digitale modenheten i forhold til å ta i bruk slike verktøy blant de folkevalgte i Kongsvinger. Dette må kartlegges før en eventuell igangsetting av et Fronter-prosjekt.

Ved behov for digitale dialogfora har de fleste partigruppene tilgang til digitale fora via sine nasjonale partiorganisasjoner.

6. Demokrati og dialog

Det er et krav både i norge.no og i prosjektets effektmål om at Kongsvinger kommune skal øke den demokratiske tilgjengeligheten og dialogen med innbyggeren via digitale kanaler. Prosjektgruppen har kartlagt ulike digitale demokrati- og dialogarenaer. Kartleggingen tar sikte på å gi opplysninger om:

- Erfaringer med arenaen i forhold til hvordan den har blitt brukt

- Konsekvenser av bruken
- Kostnader (tid og ressurser)

Kartleggingen legges til grunn for en vurdering av hvilke arenaer som er aktuelle for Kongsvinger kommune.

Digital kanal	Beskrivelse (hva / hvordan)	Hva krever kanalen av ressurser / innsats?	Erfaringer med kanal (hvor mye innspill får de, har det gitt noe demokratieffekt m.v.)	Andre kommentarer
Innbygger-initiativ	E-initiativ (elektronisk innbyggerinitiativ) er et program som gjør det mulig og fremme og signere forslag til kommunestyret via kommunens hjemmeside. Jfr. Kommunelovens § 39a innbyggernes initiativrett. Innbyggerne kan legge frem, diskutere og samle underskrifter til støtte for et forslag på kommunens hjemmeside.	Krever lite ressurser. Programmet som er integrert i kommunens hjemmeside ble laget i prosjektperioden og kan brukes av flere for under kr 5000,-. Ligger på egen server utenfor kommunen og krever ingen ting fra IT. Retningslinjer bør vedtas politisk.	Evalueringen av forsøksprosjektet med e-initiativ viser at ordningen har ført til økt kjennskap til og bruk av initiativretten, og at den dermed gjør det lettere for folk å få satt saker de er opptatt av på dagsorden i kommunestyret. Ordningen ser imidlertid ut til å være mest egnet i kommuner av en viss størrelse. Det har blitt fremmet 31 forsøk i 14 kommuner ila 2 år	www.e-initiativ.no
Digital spørretime	Innbygger stiller spørsmål (elektronisk) til ordfører (spørsmålet innsendes i forkant). I Hole kommune svarer ordfører direkte i første påfølgende kommunestyre for åpen mikrofon og webkamera som Sak nr 1. Spørre kan sitte hjemme i sofaen og høre svaret eller være tilstede i kommunestyret og stille oppfølgingsspørsmål.	Kun tilrettelegging av løsningen i kommunens portal.	I Hole vurderes dette som en mer åpen og lett tilgjengelig kanal enn Innbyggerinitiativ. De vurderer digital spørretime som en stor suksess	
"Askerdialogen"	Askerdialogen med henvendelse fra innbyggerne (ris, ros, spm.) legger til rette for at kommunens	Pris basert på antall innbyggere. Minimale adm.kostnader.	Ca. 50 meldinger per md. De fleste innspill gjelder den administrative virksomhet.	Brukes også som avviks- og forbedringssystem internt av alle enheter.

	tjenester utvikles i dialog med innbyggerne og brukerne.	Leverandør: c2management	Noen spm. om saker til politisk behandling som går til ordfører.	
Nettprat	Dagen etter kommunestyremøtet arrangerer Drammen kommune nettprat. I nettpraten er ordføreren online tilgjengelig for spørsmål, og svarer på direkten. Spørsmålene skal fortrinnsvis dreie seg om kommunestyrets behandling av enkeltsaker	Krever lite ressurser	Skaper oppmerksomhet rundt den politiske behandlingen av saker. Drammen får inn en god del spørsmål fra innbyggere, og fra andre politikere. Opplevs som et viktig supplement til åpne politiske møter	
Spørsmål til partiene	Skjema per parti hvor spørsmål går direkte til partileder, ev. andre som de har bestemt skal svare. Kopi til webansvarlig. Svaret sendes til webansvarlig som publiserer det på nett.	Det må etableres et område for hvert parti under kommunens portal hvor svar fra hvert parti legges ut. I tillegg tar det den tiden det tar å svare på spørsmål	Larvik: Kom en del spørsmål i starten, men har avtatt. Lite henvendelser nå. Høyere aktivitet rundt valget, skoleelever som har skolevalg osv. Trondheim: Andre grupper av befolkningen som bruker dette enn de som henvender seg formelt. Derfor viktig kanal. Mest trafikk i forbindelse med valget. Ikke noe tidsbesparende for det politiske området, men et utvidet tilbud til innbyggerne.	
Debattforum	Dette kan enten være 100 % brukerstyrt eller "styrt" av moderator. Hvis det er brukerstyrt, er man avhengig av at folk tar initiativ til debatt, samtidig som man er avhengig	Krever masse ressurser hvis debatten skal være styrt av moderator 24/7, men lite om den skal være fri	Erfaringer både fra kommuner og aviser er at en bør ha moderatorer både for å legge til rette for debatt og for å styre innholdet. Drammen prøvde seg med debattforum,	Et alternativ er å alliere seg med Glåmdalen som har aktive debattfora og moderatorer

	av at den ikke "sklir ut" (mobbing, personangrep etc.). Hvis debatten er styrt av en moderator så har man mer kontroll både på tema og innhold		men forlot det både fordi det ble lite brukt og bruken var preget av "usakelige" innlegg	
Digitale nyhetsbrev	Nyhetsbrev med saker og vedtak sendes ut til de som tegner seg på en nyhetsbrevliste.	Det krever ikke store ressurser å klargjøre et nyhetsbrev med utgangspunkt i den politiske saksbehandlingen. Det må i tillegg implementeres en programvare for etablering og utsending av brevene.	Dette vil kunne gi økt oppmerksomhet rundt behandling av politiske saker, samt enklere tilgang på politisk saksinformasjon	
Video-overføring av k-styremøter	Møtene i kommunestyre overføres direkte til web. I tillegg lagres opptakene slik at de er tilgjengelige på web'en etter møtet. Video av enkeltsaker knyttes opp til saksdokumentet og arkivers ihht arkivlov	Det er behov for en mellomvare som kobler kommunens portal, video og acos-websak. I tillegg vil det påløpe en kostnad knyttet til kamera og lys i kommunestyresalen.	De som har innført digital overføring er svært positiv til tiltaket. <ul style="list-style-type: none"> - Det øker tilgjengeligheten til politikken (nåtid og ettertid) - Muliggjør bedre innsyn - Det forenkler det politiske arbeidet, da man får dokumentasjon på hva som er sagt 	
Politikerchat	Tidligere forsøkte man med Ordfører-chat. Denne var avhengig av at ordfører logget seg på løsningen og var tilgjengelig for spørsmål. Trondheim var en av kommunene som har hatt ordf.chatt og gått vekk i fra det.		For stor avhengighet av at ordfører er tilgjengelig via nett. Forplikter mye tidsbruk. Er en ubrukelig kanal uten høy tilstedeværelse.	

Anbefaling av digitale demokrati og dialogkanaler

På bakgrunn av erfaringer anbefales følgende:

- Det anbefales at det etableres en digital dialogkanal mellom kommunens innbyggere og politikere. Dette begrunnes med behovet for å gjøre den politiske arenaen mer tilgjengelig for folk flest. I tillegg vil en slik kanal muliggjøre initiativer som ellers ikke hadde blitt fremmet. Det anbefales at denne kanalen gjøres formell ala innbyggerinitiativ eller digital spørretime – i stede for kanaler som kommuniserer med det enkelte parti / representant. For å senke terskelen til å stille spørsmål anbefaler prosjektet *digital spørretime*.
- For å sikre en god oppfølging av kommunestyremøter etableres nettprat med ordfører dagen etter kommunestyremøter – varighet 1-2 timer
- Dialogboksen i Kongsvinger kommunes portal frontes enda tydeligere som en mulighet både til å stille spørsmål til administrasjon og til ordfører på vegne av kommunestyret. Dette vil da tilsvare "Askerdialogen".
- Det etableres ikke et eget debattforum i tilknytning til Kongsvinger kommunes portal, men vi inngår et formelt partnerskap med Glåmdalen i forhold til å kunne spille inn debatttema. Dette gjelder i forbindelse med høringer (jfr. debatten knyttet til kommuneplanen) og i forbindelse med oppstart av saker
- Det legges til rette for utsendelse av nyhetsbrev, med fokus på behandling av politiske saker / høringer mv.
- Videooverføring av Kommunestyremøter igangsettes. Møtene skal både overføres direkte og knyttes til den enkelte sak i sak/arkivsystemet.

7. Prosjektgruppens konklusjoner

1. Arbeidet med å forenkle og tilgjengeliggjøre politisk saksinformasjon på Kongsvinger kommunes portal igangsettes (herunder integrasjon mellom kommunens portal og Acos-websak, og etablering av "politiker-plattform" på kommunens portal). Mål om ferdigstilling i februar 2009. Det anbefales at styringsgruppen til Politikk på nett, samt politisk ledergruppe blir høringsinstanser i forhold til endelig løsning
2. Prosjektgruppen anbefaler modell 2 – Full elektronisk politisk saksbehandling. Dette forutsetter at det er politisk vilje til full digitalisering slik at modellen ikke vannes ut. Mål om realisering av løsningen: August 2009.
3. Det etableres foreløpig ingen politiske digitale dialogforum. Fronter LMS skal prøves ut grundig i skole / barnehage først, og det kan vurderes implementert i forhold til politisk arbeid i 2010.
4. Arbeidet med å innføring av foreslåtte demokrati og dialogkanaler igangsettes (Herunder: digital spørretime, nettprat med ordfører, nyhetsbrev og videooverføring av kommunestyremøter. I tillegg jobbes det med å etablere en avtale med Glåmdalen om debattforum)

Vedlegg 1: Hvem skal få papirkopier av sakslister, vedlegg og protokoller?

Kommunestyret	Sakslister	Vedlegg	Protokoll
Faste medlemmer	33	33	33
Varamedlemmer	8	8	8
Fylkesmannen	1	1	
Bibliotek	1		
Revisjon	1	1	
Glåmdal sekretariat	1	1	
Servicetorg	1		
Rådmannen	1	1	
Kontrollutvalg	3	3	3
Presse	1		
Sum	51	48	44

Formannskap	Sakslister	Vedlegg	Protokoll
Faste medlemmer	9	9	9
Varamedlemmer	4	4	4
Fylkesmannen	1	1	
Bibliotek	1		
Revisjon	1	1	1
Glåmdal sekretariat	1	1	1
Servicetorg	1		
Rådmannen	1	1	1
Kontrollutvalg	5	5	5
Presse	1		
Eldres Råd	1	1	1
Sum	26	23	22

Planutvalget	Sakslister	Vedlegg	Protokoll
Faste medlemmer	9	9	9
Varamedlemmer	4	4	4
Barn- og unges repr.	1	1	
Varamedlem	1	1	
Bibliotek	1		
Revisjon	1	1	1
Glåmdal sekretariat	1	1	1
Servicetorg	1		
Rådmannen	1	1	1
Ordfører	1	1	1
Kontrollutvalg	5	5	5
Presse	1		
Eldres Råd	1	1	1
Sum	28	25	23

Komitè for nær. kultur og miljø	Sakslister	Vedlegg	Protokoll
Faste medlemmer	7	7	7

Varamedlemmer	4	4	4
Bibliotek	1		
Revisjon	1	1	1
Glåmdal sekretariat	1	1	1
Servicetorg	1		
Rådmannen	1	1	1
Ordfører	1	1	1
Kontrollutvalg	5	5	5
Presse	1		
Eldres Råd	1	1	1
Sum	24	21	21

Komitè for helse- og omsorg	Sakslist	Vedlegg	Protokoll
Faste medlemmer	7	7	7
Varamedlemmer	4	4	4
Bibliotek	1		
Revisjon	1	1	1
Glåmdal sekretariat	1	1	1
Servicetorg	1		
Rådmannen	1	1	1
Kontrollutvalg	5	5	5
Ordfører	1	1	1
Presse	1		
Eldres Råd	1	1	1
Sum	24	21	21

Komitè for oppvekst	Sakslist	Vedlegg	Protokoll
Faste medlemmer	9	9	9
Varamedlemmer	4	4	4
Bibliotek	1		
Revisjon	1	1	1
Glåmdal sekretariat	1	1	1
Servicetorg	1		
Rådmannen	2	2	2
Kontrollutvalg	5	5	5
Ordfører	1	1	1
Presse	1		
Eldres Råd	1	1	1
Sum	27	24	24